

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 25 din., pol leta 12 50 din., četrt leta 6 50 din. Izven Jugoslavije 46 din. Naročnina se pošlje ne upravnistvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru, Koroška cesta 5. List se dopolnjuje do od poredi. Naročnina se plačuje v naprej. Telefon interurban št. 113

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Ročopisi se ne vračajo. Upravnistvo sprejema naročnino, inserate in reklame. Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne objave pripraven popust. Ne sprejema reklamacije so poštno proste. Čekovni račun pošilja urada Ljubljana št. 10.605. Telefon interurban št. 113

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

20. številka

MARIBOR, dne 3. maja 1928.

57. letnik

Politika v Beogradu.

Uspeh volitev z dne 18. marca se izraža na kratko s tremi imeni: Pašić, Radić, Korošec. Volilci so na kratko povedali, da so Srbi, Hrvati in Slovenci, toda tako preprosta in enostavna pa ta stvar vendarle ni, kajti mi smo pač prišli do uspeha, da je naša država res ločena v Srbe, Hrvate in Slovence, toda kako se naj v njej gospodari, pa ni izraženo ne z SHS in tudi ne z imeni Pašić, Radić, Korošec.

Kaj in kako hočemo je gotovo najjasnejše in določeno povedano s programom Slov. ljudske stranke, z ustavnim načrtom „Jugoslov. kluba“, toda Slovenci in z njimi njihovi zastopniki tvorijo po številu prebivalstva in mandatov najmanjši del, zato se program naglo ne more uveljaviti. Težki in dolgotrajni boji, ki na zunaj, torej na videz ne bodo prinesli nobenih takoj vidnih uspehov naših, so se pričeli z vso srditostjo in odločnostjo. Pomisliti je treba pri tem posebno sledeče: Radikalna stranka s Pašićem je delala in glasovala za dosedanje stanje in za ustavo z demokrati in samostojneži. Ona vidi sedaj, po volitvah, da ustava ni zadovoljila ne Hrvatov, ne Slovencev, toda ona je zastopnica srbskega dela in uveljavlja pred vsem to, kar je za ta del vsaj navidezno in trenutno dobro.

Radić s svojimi 70 mandati ni prišel prej v državni zbor in tudi ne sedaj. Gotovo je le to, da zastopa in je odgovoren za hrvatsko ljudstvo. Število mandatov njegove stranke je sicer zopet naraslo, toda dosedaj še ni prav nobenega očitnega znaka, da bi način dosedanje njegove politične taktike, da se daje voliti, pa ne izvršuje mandatov, imel kakršnikoli uspeh. Nasprotno lahko rečemo: vse kaže, da je le olajšal delo onim, ki njega in nas sovražijo in delajo proti ljudstvu in ljudskim potrebam in zahtevam.

Nasprotniki na delu.

Najhujši nasprotniki našega ljudstva so demokrati s svojim Pribičevićem. To ime znači nesrečo za državo in žalostno je, da imajo ti ljudje še v beograjskih krogih veliko veljavo. Brezvestni pa so tudi do skrajnosti in sredstev imajo zelo mnogo. Njihova je večina beograjskih časopisov, njihovo stališče zastopa znani osebnostni tajnik bivšega kralja Balugdžić, te ljudi podpira cela vrsta generalov in tako so zapletli v svoje mreže tudi dvor in kralja.

Pri sedanji krizi bo izvršila Slovenska ljudska stranka po svojih zastopnikih največji korak naprej k uresničenju zahtev pravih državljanov s tem, če se ji posreči po svojih zastopnikih izriniti od državnega vodstva demokrate ter dokazati škodljivost njihovega programa in dela. Dr. Korošec vrši v soglasju s člani Jugoslovanskega kluba to delo z občudovanja vredno vztrajnostjo in odločnostjo. Samo tisti, ki pozna naše najhujše nasprotnike in njihovo moč v Beogradu, zna ceniti njegovo delo.

Ali bomo imeli uspeh?

Razvoj dosedanje krize je napredoval do sobote, ko smo te vrstice pisali tako daleč, da lahko zabeležimo sledeče:

1. Radikalni klub pod vodstvom Pašića je odbil demokratsko zahtevo, da bi radikali in demokrate vlada skupaj in bi pri tem šlo vse po starem, kakor zadnja tri leta.

2. Demokratom se ni posrečilo doseči kljub vplivu kralja, da bi prišli na vlado in bi v kratkem izsilili na kakršenkoli način volitve, kjer bi Pribičević z Orjuno in njenimi tolovajskimi načini ustrahoval plašljivce in pobil in pozaprl poštene in odločne Slovence in Hrvate.

3. Radikali, ki tvorijo večino med Srbi in so pravi zastopniki Srbov, uvidevajo počasi potrebo sporazuma s Hrvati in Slovenci, toda niso si na jasnem, kako daleč bi naj šli in popravili svoje delo, ki so ga izvršili z demokrati in samostojneži.

Zunanji potek krize.

Kakor smo opisali že zadnjič, je dobil Pašić od kralja nalogo, da sestavi novo vlado in sicer ne samo iz radikalov, temveč z drugimi strankami. Pašić se je pogajal, toda demokrate so stavili naravnost nemogoče zahteve, posebej pa še so hoteli imeti jamstvo, da bi oni lahko vodili po svojem notranjem ministru volitve, ki bi se razpisale, ko bi se njim ljubilo. Mi in muslimani hočemo revizijo ustave, za to pa kralj Pašića ni pooblastil. Pogajanja so se torej po dolgotrajnih in mučnih razgovorih in intrigah v parlamentu in na dvoru končala brez uspeha, kakor so ga demokrate nameravali.

Pašić je vrnil mandat kralju in svetoval, naj na tej podlagi skuša kdo drugi. Tako je dobil to nalogo voditelj demokratov Davidović. Ker pa je jasno, da radikali, mi in muslimani nečemo in ne moremo vlade, ki bi holetela centralizirati, demokratsko nasilje z Orjuno in Sokolom ter korupcijo, zato je čisto izključeno, da sestavi vlado demokrat Davidović. Več kot jasno pa je tudi, da bi bilo skrajno nevarno in nepremišljeno, ako

bi Davidović od kralja dobil volilno vlado, to se pravi, da bi razpustil parlament in razpisal nove volitve, kajti razdraženost med volilci bi pripeljala do stopnje, kjer nobeden politik ne ve, kaj se lahko zgodi.

Ko bodo bralci dobili te vrstice, bomo torej najbrž imeli to, kar je dr. Korošec kot pooblaščen zastopnik Slovencev izjavil kot nujno in potrebno za sedaj: sporazum med Srbi, Hrvati in Slovenci mora biti, a pot k sporazumu je ta, da dobijo odločilno besedo radikali, ki naj pripravijo vse potrebno za sporazum. Dobili bomo radikalno ministristvo in pogaženi bodo demokrate. S tem pade prvi glavni steber slabega centralizma in grde korupcije. Do popolnega uspeha se uresničenje našega programa pa je pot še dolga, težka in mukepolna in treba bo velike močnatosti pri poslancih in volilcih.

Politični ogled

Država SHS.

Vladna kriza, ki je trajala 14 dni, je končana z novo samoradikalno vlado, ki je bila sestavljena v ponedeljek. Demokrati so odleteli z zasluženim blamažom. Radikali so se z njimi dovolj dolgo pogajali glede sestave skupne vlade in demokrati so stavili tako visoke pogoje, kot da so najmočnejša stranka v državi. Vse to so hoteli imeti, kar so držali poprej v skupni vladi in celo še nekaj več, najbolj jim je pa dišalo vvesti se na vlado ter voditi volitve. Radikali so mirno poslušali vse te pretirane pogoje ter pustili, da se demokrati popolnoma razkrinkajo v svoji nadutosti in strankarski zagrizenosti. Pustili so, da se demokratski prvak Ljuba Davidović vežba v sestavljanju vlade in v radikalnem klubu je bil vedno večji odpor proti zvezi z demokrati. Demokratski predlogi so se kratkoma odklonili, Davidovićev poskus za sestavo vlade se je popolnoma ponesrečil in tako je Pašić v ponedeljek že sestavljal svojo vlado, ki ima iste ministre kot poprej razven enega mesta, ki je na razpolago klubu južno-muslimanskega Džemijeta. Ministri brez portfelja so odpravljeni. Ta vlada hoče parlamentarno delati ter v zakonodajnem in gospodarskem oziru izvesti, kar je najpotrebnejše. Radikali so demokrate dobro izplačali, ne smejo pa pozabiti, da je njih položaj in obstoj odvisen od zastopnikov Slovencev in Hrvatov. Radikalna vlada le tedaj lahko dela, če ostane pri tem, kar je po zastopnikih svoje stranke obljubila v Zagrebu. Delo za sporazum se mora nadaljevati in če se radikali ne bodo vestno in resno tega oprijeli, potem bodo šli kmalu za demokrati. V radikalni vladi in tudi v poslaniškem klubu je dvoje struj, ena, ki se je ogrevala za zvezno vlado z demokrati, se ogreva tudi za politiko sile, druga, ki je bila proti zvezi, pa hoče na vsak način nadaljevati sporazumno pogajanja in sporazumno delo. Beograjske „Novosti“ pravijo, da je ta struja močnejša in da se bo v par mesecih izdelal med Radićem in Pašićem načrt novih ustavnih členov. Ko bi se to zgodilo, bi se sestavila zvezna vlada radikalov in zastopnikov Hrvatske, Slovenije in Bosne, ki bi izvedla tudi volitve z geslom: sprememba ali revizija ustave.

Ob istem času, ko so dobili demokrati tako hudo brco v svoji vladnoželjnosti, so se izjalovile tudi nakane fašistov in diktature. V nedeljo so priredili orjunci v Beogradu shod in obhod, katerega se je udeležila tudi srbska Narodna obrana. Pri tej priliki so se prenapetih nacionalisti od ene in druge strani sprli najprej radi zastave, ker je Orjuna hotela imeti jugoslovansko, Narodna obrana pa srbsko zastavo. Potem so nekaj časa složno klicali: Doli Radić, Korošec, Spaho, končno so se pa celo stekli, ker so eni vpili: Živela Jugoslavija, drugi pa: Doli z njo, živela velika Srbija!

Francosko-nemški spor.

Ureditev reparacijskega vprašanja je sedaj predmet temeljitih razgovorov med Londonom in Berlinom. Nemška vlada svojega tožadnega predloga še ni izgotovila; privatno se sliši, da namerava kot maksimum svoje plačilne zmožnosti označiti 20 milijard zlatih mark. Anglija pritiska na Nemčijo, naj to svoto znatno zviša, ker se bo sicer ureditev vojnoškodninskega vprašanja zopet zavlekla in izzvala še hujše represalije od strani Francije. Francoski vladni listi izjavljajo, da se Francija v pogajanja sploh ne spusti, dokler Nemčija ne preneha s svojim odporom v Porubju.

Francosko-turški odnošaji.

Francoski krogi se precej vznemirjajo radi dveh divizij, ki so jih Turki poslali na mejo v Siriji. Tema dvema divizijama bodo sledile še dve do tri divizije. Splošno smatrajo to koncentracijo čet kot pritisk na Francijo v trenutku, ko zboruje konferenca v Lozani.

Mednarodni mirovni kongres.

Dne 5. maja bo otvorjen mednarodni mirovni kongres. Razpravljal bo o vojno-odškodninskem vprašanju, o angleško-francoskih odnošajih, o finančnem po-

ložaju v Franciji itd. Razpravljali bodo tudi o sedanjem položaju in pomenu Društva narodov.

Iedenske novice.

Našim naročnikom javimo, da stroj še ni popravljen. Za danes smo pripravili osem strani „Slovenskega Gospodarja“, pa ga še nismo mogli tiskati. Prihodnjič upamo, da bo šlo. Vsega tega so krivi orjunski razbijalci!

Ali ste že dvignili vaš denar iz demokratskih denarnih zavodov? Vsak naš volilec, ki pusti svoj težko pridobljeni denar v nasprotnem denarnem zavodu, pomaga podpirati Orjuno in demokratske lažnjive liste, kot so: „Tabor“, „Jutro“, „Kmetijski list“. Naš denar v naše zavode! Policajdemokratske centraliste smo popolnoma premagali in strli politično, sedaj jih moramo še gospodarsko. Torej na delo!

Največja dolžnost vsakega agitatorja in somišljenika Slovenske ljudske stranke za sedaj je, da pridobi za „Slov. Gospodarja“ vsaj enega novega naročnika. Na tisoče naših hiš je še brez našega lista. Fantje, možje, žene in dekleta! Ne mirujte, dokler v naši sosesčini ne bo „Slov. Gospodarja“ v vsaki hiši.

Pišite po položnice za pošiljanje naročnine za „Slov. Gospodarja“. Napišite dopisnico tako-le: na eni strani „Upravnistvo „Slov. Gospodarja“ v Mariboru“. Na drugi strani dopisnice pa pišite: „Pošljite mi pošto položnico (ali več) za pošiljanje naročnine za nove naročnike“. — Ko dobiš položnice, napiši za vsakega novega naročnika položnico. Kako se položnica izpolni, zveš na pošti. Naročnina za „Slov. Gospodarja“ znaša za pol leta 50 K ali 12 dinarjev 50 para. En liter vina opusti v gostilni, pa že imaš za čeli pol leta „Slov. Gospodarja“.

Slovenjebistričani bodite pametni. Kmet iz slovenjebistriške okolice nam piše: Pri nas v Slov. Bistrici imamo takozvano podružnico Trgovske banke, ki živi in kšeflari ponajveč s kmetiskim denarjem. Ravnatelj te banke je podporni član Orjune, njen uradnik pa celo član akcijskega odbora Orjune, torej kolovodja onih orjunciev, ki so po Slov. Bistrici razbijali in streljali. Denarni zavod, ki ima takega ravnatelja in uradnika, pač ne sme biti podpiran od kmetkega denarja. Slov. Bistrica ima vendar ugleden naš denarni zavod, ki za služi vse priporočilo. Slovenjebistričani in okoličani, ven z vašim denarjem iz Trgovske banke in naložite ga v naš denarni zavod. Slovenjebistričan pač ne bo nobeden tako nespameten, da bi si spletal z lastnim denarjem orjunski bič.

Zbor zaupnikov naše stranke se je vršil v nedeljo, dne 29. aprila v Mariboru. Dasiravno je bil zbor naznanjen še le zadnje dni, vendar je bil zelo dobro obiskovan. Prišli so najboljše naši možje iz vseh župnij mariborskega okraja. Poročali so poslanci: Vesenjaj, Žebot in Pušenjak. Razprave so se udeležili zaupniki: Gril, Veronek, Zolger, Polanec, Fluher, Kolman in več drugih. Shodu je predsedoval g. Jakob Florjancič. — Značilno je, da so vsi zaupniki kot en mož izjavili: „Poslanci vstrajajte v boju za slovensko samostojnost do skrajnosti! Naj pride, kar hoče! Mi in vso ljudstvo je pripravljeno vzdržati do zadnjega. Zaupniki so izrazili voditelju dr. Korošču in vsem poslanecem SLS popolno zaupanje. Glede organizacije so se napravili veljavni sklepi za bodočnost. Zaupniki so na lastno zahtevo pozvali vse somišljenike, da vsak v svojem okolišču neprestano širi naše časopise, tako, da bo v vsaki hiši „Slov. Gospodarja“. Naša stranka je lahko ponosna na šolane in delavne naše zaupnike in agitatorje.

Slovenska ljudska stranka za uboge delavce. — V opekarni gospoda Dervuška v Lajtersbergu pri Mariboru so bili delavci silno slabo plačani. Se za živež ni bilo, kaj še le za obleko in obuvalo. Delavci so naprosili našo organizacijo za posredovanje. Poslanec Žebot je dne 30. aprila dopoldne skupno z delavskimi zaupniki šel k gospodu podjetniku in zahteval zboljšanje položaja delavcev in delavk. Po dolgotrajnih pogajanjih se mu je posrečilo omehčati srce g. Dervuška v toliko, da je primaknil k dosedanjim plačam 15 odstot. Podjetnik je tudi obljubil, da se z delavci ne bo več surovo postopal. O sporazumu se je napravil zapisnik in v njem je vse pismeno ugotovljeno, kar se je pri pogajanjih sklepalo.

Invalidski shodi se vrše: Dne 6. maja 1923 ob 8. uri dopoldne v gostilni g. Hamer, Sv. Martin pri Vurbergu; dne 10. maja ob 8. uri dopoldne v gostilni g. Kramer, Sv. Barbara pri Mariboru; dne 13. maja ob 9. uri dopoldne v gostilni g. Novak, Sv. Lovrenc na Pohorju; dne 13. maja ob 9. uri dopoldne v restavraciji „Maribor“ v Mariboru; dne 20. maja ob 9. uri dopoldne v gostilni g. Novak, Ruše pri Mariboru; dne 21. maja ob 3. uri popoldne v prostorih gospoda Čaplo Jakob, Selnica ob Dravi. Invalidi, vdove in sirote, udeležite se shodov polnoštevilno!

Smrt vzorne žene. Od Sv. Lenarta v Slov. goricah